

07.10.2021

Група № 33

Урок № 11

Тема уроку: «Уживання прийменників **в і на** з географічними назвами і просторовими іменниками»

Мета уроку: (формування компетентностей): предметні (знання про види синтаксичних помилок, про правила уживання прийменників в і на; навички грамотного письма); ключові (уміння читати: логічне мислення, уміння зіставляти, порівнювати, робити висновки; інформаційні: робота з текстом; комунікативні: уміння працювати самостійно та в колективі, уміння складати власне монологічне висловлення; загальнокультурні: повага до народної мудрості, увага до слова).

Матеріали до уроку:

1. Опрацуйте § 22-23 у базовому підручнику: *Українська мова (рівень стандарту): підручник для 11 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2019. – 208 с.*

2. Орфографічна хвилинка

Випишіть у колонку слова, у яких букви, взяті в дужки, подвоюються.

Доне(ч)чина, осін(н)ій, за(б)бризкати, (с)савці, ві(д)дячити, на(д)дворі, іме(н)ний, Туре(ч)чина, ві(д)докремити, на(д)дністрянський, іме(н)ник, ро(з)зумний, о(в)ва, гайдам(ч)чина, бе(з)зупішний, небе(з)захисний, істи(н)ний.

3. Законспектуйте матеріал до уроку (ОСНОВНЕ):

Прийменник <i>в</i> (у)	Прийменник <i>на</i>
У сусіда, у людей (особа, при якій щось відбувається)	На Київ, на вулицю (напрямок)
У кімнату, у море (рух усередину)	На місяць, на день (час дії)
В полі, в колективі (предмет, у якому щось міститься)	На сміх, на свято (мета дії)
У гніві, у хустці (відношення до іншого предмета)	Захворів на грип, багатий на ідеї (набуття предметом певних властивостей)
У вівторок, у бурю (час дії)	

В українській мові прийменник **в (у)** вживають, коли йдеться

про місце перебування	У веселій хаті й люди веселі. Що в лісі вродиться, то в дворі згодиться.
про місце, всередину якого спрямована дія	Не заглядай у чужий дім, а піклуйся своїм. В одну воду не можна ввійти двічі.
Увага! Якщо дія відбувається в напрямі до предмета, простору і може не закінчуватися проникненням усередину, уживають прийменник до : <i>йти до школи</i> (у напрямі школи), <i>йти в школу</i> (всередину школи).	
про час, у який відбувається дія	Летять у вересні гуси — зиму на хвостах несуть. Зроби краще тепер, ніж у четвер.
Увага! Коли вказують час за роком, кажуть так: цього року [не в цьому році], позаторік [не в позаминулому році].	
про психічний стан, обставини, у яких хтось перебуває, зацікавленість чимось	Не пишайся у щасті, не принижуйся в нещасті. У гурті з добрими людьми і сам таким станеш.

Прийменник **в (у)** вживають з іменниками, що позначають

назви держав, республік, областей, районів, міст, сіл, селищ	у Європі, в Україні, у Німеччині, у Миргороді, у Каменівці
види навчальних закладів	у школі, у коледжі, в інституті

Іменники, що позначають місцевість і мають суфікс **-ин-** (типу *Львівщина*, *Сумщина*, *Київщина*) є винятками: їх уживають із прийменником **на**: *Немає красних лісів, як на Сіверщині* (Ю. Мушкетик). **На Харківщині стартувала Всеукраїнська універсіада**.

Із прийменником **в (у)** вживають лише іменник *Галичина*: *У роки Першої світової війни в Галичині було сформовано Легіон Українських Січових Стрільців*.

Прийменник **на** вживають з іменниками, що позначають

вулиці, проспекти, площи	на проспекті Миру, на вулиці Басейній
географічні поняття, де відбувається певна дія, поширюється певний стан	на заході, на Чорному морі
курси, факультети	на випускному курсі, на математичному факультеті
засоби пересування	на поїзді, на трамваї, на автобусі, на човні

Уживання прийменника **в (у)** з назвами засобів пересування підкреслює знахodження всередині предмета: *читав у машині, поїзді і т. ін.* Говорячи про пересування, можна використати і безприйменникову конструкцію: *пересуватися поїздом, трамваєм, автобусом, човном*.

З іменниками, що позначають назви гірських місцевостей і видовищ, можуть використовуватися обидва прийменники: **на Кавказі, на Евересті**, але **в Карпатах, в Криму; в театрі**, але **на концерті**.

ПРИЙМЕННИК — службова частина мови, яка виражає залежність одного повнозначного слова від іншого в словосполученні або реченні.

Прийменники самі членами речення не виступають. Прийменник підкреслюють разом із тим членом речення, з яким він пов'язаний за змістом:

Я від колиски чую рідну мову. Зацвіла калина біля круч Дніпра.

Прийменники не мають лексичного значення: *у, за, перед, через*. Проте разом із відмінковими формами іменників, займенників та числівників вони можуть указувати на:

- місце: *По діброві вітер віє, гуляє по полю,*
Край дороги гне тополю до самого долу(Т. Шевченко);
- час: *Сумним бузок стає під вечір* (Г. Чубач);
- причину: *Повітря тримтить від спеки* (М. Коцюбинський);
- мету: *А я піду за волю проти рабства* (Леся Українка);
- кількість: *У майстерні невеликі, на чотири шибки, віконця* (М. Стельмах)

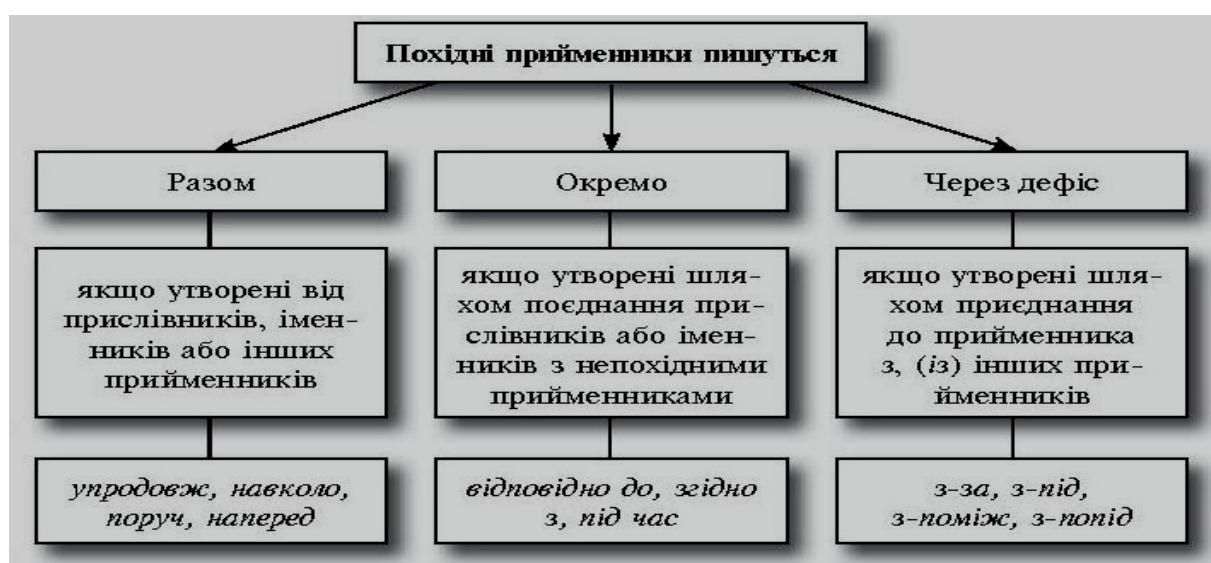
Найчастіше прийменники стоять при іменнику.

З усіма частинами мови прийменники пишемо окремо.

За способом творення (або походженням) усі прийменники поділяються на непохідні й похідні.

До непохідних належать прийменники *в, на, від, до, при, під, з, за, над, через* та ін., походження яких визначити неможливо.

Похідні прийменники утворені шляхом складання кількох непохідних прийменників (посеред → по + серед; з-за → з + за) або переходу самостійних частин мови в прийменники (край, близько, відповідно до).

4. Виконайте наступні завдання:

Укажіть прийменники, з'ясуйте, з формами яких відмінків ужито їх.

От у садочку перед хатою, напрацювавши як слід, із снігу білого, пухнатого зліпили ляльку баба й дід. Коли це галка враз пролинула понад садком і на льоту з крила пір'їнку чорну скинула на снігову ляльку ту. З-за

хмар вечірнє сонце блиснуло, зачервоніли промінці. І враз немов рум'янець виступив на білім ляльчинім лиці. І раптом, наче небилицею, дівчатко виникло живе з такими синіми очицями, як синє небо зимове, з такими чорними косичками, як чорне галиче крило, з червоними такими щічками, як сонце ввечері було. «Добридень, каже,— мамо й таточку! Ведіть скоріш до себе в хаточку!» (Наталя Забіла).

Запишіть прийменники в три колонки:

а) разом; б) з дефісом; в) окремо.

По/між, із/за, з/заду, на/в/круги, на/зустріч, з/по/серед, подібно/ до, близько/від, на/чолі, із/за, по/серед, з/по/між, у/супереч, відповідно/до, за/винятком, з/під, по/близу, на/в/коло, за/для, із/над, на/ перед, незалежно/від, з/поза, згідно/з.

Списати, розкриваючи дужки. Прокоментувати орфограму «Написання похідних прийменників разом, окремо й через дефіс».

(За)для нас; (з)поміж нас; (по)між людьми; (на)чолі(з) учителем; (з)під опіки батьків; (на)зустріч щастю; (у)напрямку(до) площі; (на)передодні свята; (по)над деревами; (у)ві сні; (з)(по)над гір; (з)над вершин дерев.

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.

07.10.2021

Група № 33

Урок № 12

Тема уроку: «Словосполучення з прийменником **по**»

Мета уроку: (формування компетентностей): предметні (знання про види синтаксичних помилок, про правила уживання прийменника **по**; навички грамотного письма); ключові (уміння вчитися: логічне мислення, уміння зіставляти, порівнювати, робити висновки; інформаційні: робота з текстом; комунікативні: уміння працювати самостійно та в колективі, уміння складати власне монологічне висловлення; загальнокультурні: повага до народної мудрості, увага до слова).

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте § 22-23 у базовому підручнику: *Українська мова (рівень стандарту): підручник для 11 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2019. – 208 с.*
2. Законспектуйте матеріал до уроку (**ОСНОВНЕ**):

В українській мові прийменник по вживають у конструкціях, які вказують	
на мету (зі знахідним відмінком після дієслів руху)	пішли по гриби (по воду, по сіль), звернутися по допомогу
на місце дії (з місцевим відмінком)	по діброзві, по саду, по землі
Увага! Для позначення місця дії прийменники по — в (у) синонімічні, але відрізняються відтінками значень. Прийменник в означає місце здійснення дії, по вказує, що дія поширюється на більший простір: в лісах — по лісах .	
на межу (зі знахідним відмінком)	по коліна у воді
на час (у значенні певного періоду, а також у значенні «після»)	з березня по травень, по обіді
Увага! Для позначення часу дії прийменники по — в (у) так само відрізняються відтінками значень: в (у) вказує на час дії, події, по — означає «після», кінцевий термін завершення дії або регулярну повторюваність дії: з понеділка по вихідні, по вихідних днях .	
на кількість, міру чогось (зі знахідним відмінком)	по троє в кімнаті, по 25 учнів у класі, по одній цукерці
на сферу діяльності	по господарству, по службі
Увага! З прийменником по у формі місцевого відмінка вживаються дієслова знати, піznати : Знати пана по халівах. Птаха пізнають по пір'ю, а людину по мові.	
Надмірне вживання в побутовому мовленні прийменника по призводить до утворення ненормативних конструкцій, які слід замінити:	
синонімічними прийменниками	безприйменниковими конструкціями
по ініціативі — з ініціативи	по понеділках — щопонеділка
по сусіству — у сусістві	по пошті — поштою

Прийменник по в сучасній українській мові поєднується з формами знахідного і місцевого відмінків (з формою давального відмінка не вживається):

- 1) із знахідним відмінком виражає: а) відношення просторової межі: *зайти у воду по коліна, заміряти по канаву; б) часової межі: відпочивати по серпень;***
- 2) з місцевим відмінком виражає: а) місце поширення дії: *іти по дорозі; розкидати по кімнатах; б) час дії, що відбувається після якоїсь межі: довідатись по святах (після свят), вийхати по весні, а також протяжність дії; не спить по ночах (ночами) та ін.***

3. Виконайте ВПРАВИ 2, 3 до § 22-23 з підручника О. Авраменка для 11 кл.

4. Замініть словосполучення з прийменником *по* синонімічними словами або безприйменниковими зворотами.

По ліву сторону ; по меншій мірі ; по понеділках; по порядку; по пошті ; по електронній пошті ; по стежині біжить; по цілим дням; униз по річці; по обох сторонах дороги ; сам по собі ; операції по розвитку ; говорити по душах ; подорожі по місту ; звертатися по телефону.

5. Готуємося до ЗНО

- Виконайте тестове завдання.

1. Прийменники вжито правильно в словосполученні

- А по вихідним дням
Б передати по радіо
В діяти по наказу
Г приємний по смаку
Д у всіх випадках помилки відсутні

2. Усі прийменники пишуться з дефісом у рядку

- А (з)над, (по)над, (по)щіж, (по)серед
Б (на)прикінці, (в)наслідок, (на)зустріч, (по)біля
В (з)під, (за)для, (уві)сні, (у)слід
Г (з)поза, (з)посеред, (з)поміж, (з)за
Д (по)друге, (по)одному, (до)мене, (тим)часом

3. У якому реченні допущено помилку під час використання прийменників у та в?

- А Добре було у вересні та на початку жовтня.
Б Заглядає в шибку казка з сивими очима.
В За вікном в абрикосовому саду щось кричала хазяйка подвір'я.

Г В гору стежка твоя, я спускаюсь з гори.

Д У двері хтось злегка постукав.

4. Правильно вжито прийменник у словосполученні

А залік по економіці

Б доглядати за тваринкою

В проживати по адресі

Г звернутися за телефоном

Д називати по імені

5. Знайдіть словосполучення, у якому прийменник ужито неправильно

А увійти до кімнати

Б пройти повз будинок

В виконати по дорученню

Г за життя вченого

Д отримати за рецептром

6. Знайдіть словосполучення, у якому прийменник ужито правильно

А розпитувати за сина

Б зошит по українській мові

В прийти в школу

Г доводити для відома

Д виконати на прохання.

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.